

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 28.— Cor.
 Pe jumătate an 14.— „
 Pe 3 luni . . . 7.— „
 Pe o lună . . . 2.40 „
Pentru România și străinătate:
 Pe un an . . . 40.— franci
Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

REDACTIA

și
ADMINISTRAȚIA
 Strada Zrinyi N-rul 1/a
INSERTIUNILE
 se primesc la admini-
 stratie.
 Mulțumite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fil.
 Manuscrise nu se in-
 napoiază.

ROMÂNUL

Sfat neomenesc.

De Vasile Goldiș.

În numărul 147 al acestui ziar (număr de Duminecă) cineva, care semnează (C), dar are pretenția că vorbește în numele tuturor Românilor din monarhia austro-ungară, mai ales însă în numele Românilor, „a căror patrie este Ungaria”, ține să fixeze punctul de vedere al acestor Români cu privire la politica externă a monarhiei noastre în general, în deosebi însă vederile acestor Români privitoare la stările din Balcani și la chestia Albaniei.

„Românul” a ajuns acum sub conducerea nemijlocită a comitetului național. Ori cine este deci îndreptățit a crede, că atunci, când în „Românul” se zice „noi”, este a se înțelege comitetul național. Ar putea crede deci cineva, că comitetul partidului național al Românilor din Ungaria și Transilvania a discutat politica externă a Monarhiei și a ajuns să-și fixeze punctul său de vedere în conformitate cu cele expuse în primarticolul „Albania”, din 6/19 Iulie a. c.

Cum sunt și eu membru al comitetului național, și cum lumea ar putea să creadă, că am vre-o parte oarecare la redactarea acestui ziar, pentru evitarea ori căror neînțelegeri țin să constat că comitetul național niciodată nu și-a fixat punctul său de vedere cu privire la politica externă a monarhiei și, prin urmare, articolul cu pricina din „Românul” nu reprezintă, în această chestie, vederile comitetului național, ci când în cazul de față zice „noi”, este a se înțelege scriitorul, care semnează (C), dar nu vr'un alt Român din aceia, „a căror patrie este Ungaria”.

Acest domn (C) ar vrea ca Albania să se împartă între Serbia, Grecia și Muntenegru, ar vrea apoi ca pacea dela București „să se revizuiască” dând recompense Bulgariei și ar mai vrea „ca Bosnia și Herțegovina să fie cedate de bună voie Serbiei. Domnul (C) știe chiar, că „era vorba în o vreme să se facă declarații parlamentare din partea noastră în acest senz”.

Eu însă niciodată n'am auzit despre așa ceva în comitetul național și nici din partea clubului parlamentar al naționalităților, al cărui president este amicul nostru d. Dr. Teodor Mihali. Domnul (C) va fi știind mai multe și poate că e inițiat în consultările de după culise ale „șefilor” monarhiei. Poate deci să se fi hotărât în acestea consultări revizuirea tratatului dela București cu „recompense naturale Bulgariei”, apoi cedarea Bosniei și Herțegovinei de bună voie la Sârbi, precum și împărțirea Albaniei între Sârbi, Greci și Muntenegreni.

Dacă o fi să fie așa, fie în numele Domnului. Dacă România va cere ori Europa va impune revizuirea tratatului dela București cu „recompense” Bulgariei și dacă monarhia

austro-ungară s'ar hotărî să cedeze Bosnia și Herțegovina de bună voie Serbiei, nici eu, dar nici comitetul național, n'am putea împiedeca aceste schimbări dorite de domnul (C) în numele Românilor, „a căror patrie este Ungaria”. N'am putea să împiedecăm nici împărțirea Albaniei.

Este cu toate acestea ceva în articolul „Românului”, ce mă scârbește. Dacă domnul (C) se face hazliu cu „revizuirea” și cu „cedarea” și cu „împărțirea”, el săvârșește fără îndoială crimă națională, când își exprimă dorința ca Românii din Balcani să fie desființați. Reproduc aci îngrozitoarele cuvinte din articolul de tristă memorie: „Chestia aromână a fost creată, în mod artificial, și, în paguba românismului de pretutindeni, cu enorme jertfe, de către politica oficială a României, în vederea lichidării Turciei europene. Aceasta Turcie s'a lichidat, **România a obținut tot ce putea obține în schimb pentru abandonarea Aromânilor.** Cu aceasta afacerea s'a terminat. Orice sentimentalism, orice văicăreală, pentru situația, care nu se mai poate reface, e bolnavă, e o văicăreală băbească. Bineînțeles, României îi revine datorința sfântă, de a salva, prin o întinsă politică de colonizare, în cadrul later și în orașele, unde ovreii dețin negoțul, elementele sănătoase ale Aromânilor. Dar atât. **Celorlalți nu le rămâne altă scăpare, decât ASIMILAREA.**” (Sublinierile sunt ale mele).

Mi-e rușine că în coloanele „Românului” au putut să vadă lumina zilei asemenea rânduri. Nu e adevărat, că chestia aromână a fost creată în mod artificial. În mijlocul tuturor furtunilor ce au trecut peste Balcani, în creerii lor de două mii de ani trăesc vlăstarele ginteii latine și vorbesc graiul nostru. Dacă n'ar fi fost acestea vlăstare, România cu toți banii ei n'ar fi fost în stare să le creieze, pentruca „în mod artificial” să creieze „chestia aromână”. Și nu este adevărat, că România a obținut tot ce putea obține „în schimb pentru abandonarea Aromânilor.” România a obținut, ce a obținut, (poate că nu tot, ce ar fi putut) nu „în schimb pentru abandonarea Aromânilor”, ci pe urma înțelepciunii bărbaților săi conducători și mai vărtos pe urma vitejiei armatelor sale bine rânduite. Ar fi grozav, ca România să fi obținut ceva „în schimb pentru abandonarea Aromânilor”. Asta ar fi o tradare de sânge mai spurcată decât cea a lui Iuda și de asemenea tradare neamul românesc nu este capabil. Cine-i insinuă așa ceva, se află în demență.

Dar României nici nu i-a cerut nimeni să-i abandoneze pe Aromâni. Dimpotrivă se știe, că tratatul dela București chiar are o clauzulă, prin care li se asigură Aromânilor din statele balcanice deplină libertate culturală și religioasă, iar încât pentru Albania chiar enigmaticul domn (C.) reproduce din „L'Independance Roumaine”, organul oficial din București, că „în noul stat albanez, elementului românesc, înzestrat cu aptitudini

speciale, i se menește un deosebit rol civilizatoric.”

Cum vine deci „Românul”, organul de publicitate al partidului național român din Ungaria și Ardeal, să prohodească vița românească din Balcani? Pentru un frate, cari interese pot să fie atât de mari, pentru cari el să ceară moartea fratelui său mai mic? Cum poate să vatăme ființa Aromânilor din Balcani interesele românismului de pretutindeni? Cu cât va fi România mai mare și mai tare ori cu cât vom fi mai fericiți noi Români, „a căror patrie este Ungaria”, dacă nu va mai răsuna doina aromânească prin văile ascunse din Balcani?

Grozav. Ziarul unui neam asuprit, ziarul Românilor, cari se luptă pe moarte și pe viață în contra asimilării, le strigă fraților noștri din Balcani: asimilați-vă! Orice ar zice comitetul național, eu unul protestez din adâncul sufletului în contra acestui sfat barbar ce să dă unui vlăstar atât de nobil al neamului meu.

Nu-i cer României să declare război Greciei, să ducă armate în Albania. Regele Carol cel înțelept și bărbații de stat ai României, cari au dat atâtea dovezi de cuminenie diplomatică, vor ști ei ce pot și ce nu pot să facă pentruca să nu aducă vre-o atingere intereselor de viață ale scumpei României. Este însă curată imposibilitate ca regele Carol ori vr'un bărbat politic al României ori peste tot vr'un Român să le strige Românilor din Balcani: asimilați-vă! Pot să am dureroasa convingere că nu sunt în situația să-i ajut fratelui meu ajuns la năpastă, dar niciodată nu voi fi în stare să-i strig: prăpădește-te! Orice om civilizat, oricare creștin adevărat, cu atât mai vărtos un popor, un stat independent, are cel puțin dreptul și are fără îndoială posibilitatea să protesteze cu ultima energie împotriva masacrării barbare a unor ființe nevinovate, cari nu au alt păcat decât acela că sunt Români. Asta nu va să zică politică de sentimentalism, ci simplamente va să zică *umanitate*.

România va face ce va crede de cuviință. Este însă firească dorința noastră, ca România să fie atât de puternică, încât să poată salva prin puterea sa existența și libertatea culturală a Românilor de pretutindeni. N'o poate face, ne doare. Este însă curată imposibilitate ca România să rămână *absolut indiferentă* față de masacrările din Albania și mai presus de toate este curată imposibilitate ca România să facă *comerciu politic* cu sângele Aromânilor din Balcani.

Spune o mare prostie cel ce zice, că interesele românismului pretind ca Românii din Balcani să fie desființați. Celce le strigă Aromânilor din Balcani, asimilați-vă, poate în cele din urmă să aplice același principiu și față de Românii din Ungaria și Ardeal. Cine strigă fraților săi, asimilați-vă este asemenea unei mame, care ar striga fiilor săi: lăpădați-vă de mine! Se consacră cel mai mare păcat din lume: lăpădarea de mamă.

N'au deci să se asimileze Aromânii din Balcani, ci au să-și păstreze ființa lor românească. Va trece și furtuna de azi peste capetele lor, mii dintre dânșii vor fi măcelăriți mișelește de bandele spurcate grecești, dar vița românească nu va peri din văile Pindului și va sosi odată și în întunerecul din Balcani soarele civilizațiunii umane, când răsadul plin de nobile sucuri va da rodul bogat și dulce.

Este uitat de sine acel Român care se împacă cu gândul să peară neamul, din care ni s'a dat nouă Andrei Șaguna și Emanuil Gojdu.

Nota Redacției.

Deși nu putem înțelege tonul alarmant, înăbușitor, al acestui răspuns la un articol scris cu toată calauitatea, dragostea și desinteresarea, dăm, în semn de adâncă stimă față de autor, la loc de frunte răspunsul. Ținem de altfel să ducem la extrem chiar, principiul: *audiatur et altera pars*.

Ni se impune, firește, să lămurim punctul nostru de vedere, al redacției, în chestiile discutate de articolul cu pricina, care, de altfel, a fost semnat. O facem în următoarele:

1. Articolul nu pare a avea pretenția, de a fi scris în numele comitetului național, sau de a reoglini părerile acestuia. Din contra, tocmai articolul, în partea introductivă, se plânge, că organele conducătoare/ale partidului nu discută și nu iau atitudine în chestii de politică externă.

2. Noi, nu am găsit în acel articol „*exprimarea dorinței, ca Românii din Balcani, să fie desnaționalizați*”. Noi, cei dintâi am fi protestat în contra acestei „dorințe”. După cum înțelegem noi, cu sânge rece, articolul pledează tocmai pentru salvarea — prin largi măsuri de colonizare — a Aromânilor, un element atât de prețios, sau, vorba articolului „sănătos”. Celor ce nu pot fi salvați astfel — singurul mijloc de salvare! — nu le rămâne, decât resignarea, împăcarea cu situația, lupta desnădăjduită mai departe, așteptarea plină de groază a unor zile mai bune. „Asimilarea” este, desigur, un cuvânt rău ales, pentru situația acestora, dar după propozițiile precedente, cu îndemnul la colonizare, cuvântului nu i se poate da alt înțeles, decât cel simțit și de noi.

3. Cei care încep articolul de la început până la sfârșit, nici cu de-a sîla nu putem scoate din el „sfatul barbar”... strigătul: „asimilați-Vă!” S'ar putea găsi în articol o închinare față de o crudă fatalitate, împotriva căreia să te lupti, înseamnă să-ți fărâmițezi puterile în o luptă desnădăjduită, ori să iai lupta cu brațele goale față de o ceată de tigri. Noi, în tendința articolului nu găsim aruncarea fraților aromâni pradă desnaționalizării. După părerea noastră, tendința articolului este, să arate de o parte, că politicele imperialiste în Balcani nu sunt cu puțință, de altă parte, că nu e rezonabil, ca noi, Românii de pretutindeni, să ne risipim energiile și silințele cele mai bune, pentru ajutorarea celor ce nu mai pot fi ajutați, părăsind, prin aceasta, pe aceia, cărora un mic ajutor le poate fi mântuitor.

4. Deplângem și noi, împreună cu d. Vasile Goldiș, soarta nenorocită a fraților din Balcani. În numărul nostru de ieri, la ultima oră, din nou am dat expresie nemărginitei noastre dureri. Dar asta nu ne împiedecă să recunoaștem, împreună cu autorul articolului impurificat, că suntem neputincioși față de situațiile din Balcani. În iadul balcanic, unde ura de rasă clocotește sălbatec, și unde desnaționalizarea se face cu bidoane de petrol, cu pumnale, și cu furci, unde școalele și bisericile trebuie an de an clădite din nou, — lupta națională este munca meșterului Manole, cu deosebirea, că și după ce meșterul și-a clădit trupul nevestei între pietrele zidului, zidul tot se surpă. Tocmai dragostea frățească ne-ar putea îndemna, să sfătuim pe Aromâni, să renunțe la lupta națională cu punerea vieții, — fără de a avea, din asta, cineva vre-un folos!! — și să caute salvarea în alt chip.

5. Noi n'am găsit în articol pretenziunea de-a revizui tratatul dela București. În o propoziție intercalată se amintește, în treacăt, *eventualitatea* unei revizuirii, la „inițiativa României”, în cazul unui nou aranjament în Balcani. Nu am găsit, că d. (C) ar voi să dea bunăoară Balcanul întreg Bulgarilor. „Recompenzele naturale”, despre cari se vorbește în articol, firește numai în cazul noului aranjament în Balcani, se pomenesc tot în treacăt, și noi am înțeles, că autorul face aluzie la „Cavala”, etc., puncte în cari diplomația română, pe cât știm, n'a avut o atitudine antibulgărească. Desigur o Bulgarie mare nu este interesul Românilor, dar o Bulgarie mulcomită, este.

6. Noi nu găsim, că articolul trage la îndoială

înțelepciunea bărbaților conducători și vitejia armatei române, în războiul balcanic. Marele și încontestabilul merit al acestor doi factori, nu exclude însă ipoteza, ca revendicațiile României să se bazeze în schimb, pentru „abandonarea” chestiei a române

7. Noi, fraza cu „crearea artificială a chestiei aromâne” o înțelegem așa, că *România* a trezit acu-s vre-o 50 de ani, sentimentul național românesc în o parte a Aromânilor. Până atunci acest sentiment nu a existat. Dacă autorul articolului a înțeles altfel, ne supărăm împreună cu d. V. Goldiș.

8. Noi nu găsim în articol afirmația, că „interesul mai înalte românești cer desființarea” Aromânilor.

Peste tot, noi în ordinea de idei a întregului articol nu găsim sfaturi, mai puțin încă neomenie, și un viu interes pentru bieții Aromâni, ajunși în o situație inexorabilă. Găsim însă — repetăm — în acelaș timp teza pusă calm și cu dragoste, că nu e cuminte să uităm de interesele mari ale neamului, încurcându-ne prea mult în chestii de mare interes sentimental, ce e drept, dar a căror rezolvire practică nu e cea încercată până acum.

Mărturisim în sfârșit, că noi nu am dat articolului atâta importanță, câtă i se atribuie....

DE-ALE HODOROGULUI. Din Dobrița vine știrea: **Episcopul Miklóssy, intrămat de atacul de nervi, ce-l apucase în urma atentatului cu bomba, s'a pus să studieze temeinic chestia învățământului public în dieceza sa. Clădirea de mai multe școale noi, va fi de neapărată necesitate. Episcopul a intrat în tratative cu ministrul de culte (?) și instrucție publică. Zilele aceste tratative s'au terminat, și episcopul a primit indemnizație să vadă de zidirea alor 24 de școale primare, pe teritoriul diecezel. O parte din școalele se va deschide în satele românești altă parte în comunele unde au fost foarte mulți credincioși, dar școale nu erau de loc (lată de ce a fost atât de ușor să fie anectate aceste comune!! N. Red.) Astfel, vechi lipsa vor fi sanate. Școala gr. cat. din Dobrița, va fi lărgită!....”**

Și — ce-i cu revizuirea????

Prefață *).

De A. C. Cuza.

Ființi — în adevăratul înțeles al cuvântului — ființi colective, cum li s'a zis, este drept, dar nu mai puțin organisme, având un trup și un suflet, cu viața lor proprie: iată ce sunt popoarele, națiile.

Alcătuite din indivizi de un sânge determinat — rezultând din încrucișeri primitive, o știm, însă omogenizat prin acelaș amestec, în izolare de veacuri — națiile sunt înzestrate cu anumite însușiri, alcătuind o putere naturală, care este naționalitatea, și care le face să nu se confunde.

Suntem: oameni, cu toții.

Dar câtă deosebire: între omul român și omul bulgar; între omul englez și omul italian; între omul rus și omul spaniol; între omul arab și omul chinez.

Oameni — dar fiecare altul: o notă deosebită în simfonia umanității. Fiecare a creat ceva pentru cultura umană — sau tinde să creeze de acum înainte. Ca pomul, care crește ca să producă la timp — dacă e pom.

Au podoabele, cântecele, jocurile, poeziile

*) În editura Librăriei Românești (I. V. Ionescu și N. Georgescu) din Iași va apare zilele acestea un mare volum, cuprinzând **Operele Complete ale lui Mihail Eminescu**. În fruntea volumului se află această interesantă Prefață datorită profesorului A. C. Cuza.

lor populare: Românii, Germanii, ungurii, Rușii, Spaniolii, Polonii, Francezii. Se aseamănă oare? O vede ori cine, că nu. Dar de ce?

Răspunsul e unul: sunt nații, rase, individualități diferite — fiecare cu sângele ei — așa dar, cu un caracter, cu un suflet deosebit, care se impune tuturor manifestărilor lui, imprimându-le pecetea originalității.

Și pe lângă producțiile populare, colective, anonime, se adaugă operele genilor: opere cari însă refrâng și ele caracterul nației lor; genii, — de cari e legată deapaururi fama popoarelor.

Gândiți-vă, de pildă, la poporul elin, din vechime: socotiți ce a însemnat, pentru civilizația umanității, cât îi datorim acesteia, cu adevărat, superioare rase de oameni.

Fără îndoială că ei. Însă: cui?

Nu masselor, desigur, direct, ci unor personalități geniale.

Ce știm despre mulțimea cea mare a Grecilor clasici? Știm. Dar abia am fi aflat că au trecut pe pământ — dacă, din mijlocul lor, nu ar fi răsărit, individualități creatoare, în poezie, în artă, în filosofie, în știință, ale căror creații păstrează amintirea, dovada, genialității acestui popor.

În Omer, în Herodot, în Platon, în Aristoteles, în Phidias, în Xenophon, în Eschil, în Sophocles, în Pindar, în Demosthenes, în Aristophanes, în Parmenid, în Plotin — trăiește poporul grecesc: nu în mulțimele neștiute ale contemporanilor lor.

Mulțimele dar — deși, în ultima analiză sunt totul — nu sunt nimic.

De n'ar fi geniile — pe care ele, e drept, produc — cine ar putea să-și amintească dânsese? Prin ce?

Oare ce știm despre Fenicienii, semii; de pre frații lor, Cartaginezi?

Au trăit. Au cutrierat mările: după câștig. Dar precum nu lasă corabia urme pe vâluri — decât doar spuma ce trece — nu au lăsat ei: nici o urmă.

De ce?

Pentru că nu s'a ridicat nici un geniu din rădăcinile lor, ca să întrupeze caracterele acestor popoare, în opere neperitoare.

Dar: pentru ce nu?

De sigur: din cauza sângelui inferior al lor masse, sterile.

Și atunci, o îndoită concluzie, de mare importanță, ni se impune aici:

Mulțimile trebuie să aibă cultul genilor — geniile, cultul mulțimilor.

Geniile trebuie să aibă cultul mulțimilor — căci dacă nu ar fi ele — nu ar fi ei.

Mulțimile trebuie să aibă cultul genilor: — dacă nu ar fi ei — nu ar fi ele.

De aceea tocmai și vedem că toate popoarele au slăvit, ori când, pe oamenii lor mari. Și toți oamenii mari au fost pururea reprezentanți cei mai caracteristici și mai convinși ai sângelui rasei, ai nației căreia au aparținut.

„Cultura conștiinței”.

De: Dr. Iuliu Maniu.

Cu titlul de mai sus, d. Dr. Cassiu Maniu, aprigul luptător și distinsul teoretician al mișcărilor noastre naționale, scoate de sub tipar un volum de 155 pagini. Și până vom putea aprecia volumul, primit la redacție astăzi, reproducem cuvintele introductive, scrise de d. Dr. Iuliu Maniu.

Imprejurările absolut nepotrivite pentru o dezvoltare armonică și pentru o lucrare intensă sufletească, nu ne dau răgaz să ne ocupăm în măsura cuvenită cu abstracțiunile științifice, ci în mod firesc ne silesc să insistăm aproape exclusiv asupra lucrurilor, cari stau în directă legătură cu năcazurile vieții de toate zilele.

De aici urmează, că gândirile abstracte, la prima vedere fără vre-o legătură organică cu viața practică și silogismele strâns încheiate nu prin nexul cauzal al fenomenelor din natură, ci prin logica gândirii speculative, sunt considerate de mulți, chiar și azi încă, ca teorii de o minimală valoare practică, de folos cel mult pentru aceia, cari neavând nimic de a face cu viața reală și cu lipsurile ei zilnice, s'au dedicat cu desăvârșire lunei abstracte.

Cu cât ajungem însă să cunoaștem mai bine lumea și lipsurile ei esențiale și ne obicinim mai mult să privim în cercetările noastre nu omul ci omenirea, nu individul ci societatea omenescă, cu atât mai mult trebuie să ne convingem despre necesitatea de a înțelege adevărul, cauza și scopul lucrurilor, și în consecință despre necesitatea de a cultiva științele abstracte nespuse de folositoare atât pentru viața individuală cât și pentru conviețuirea socială a oamenilor.

Cu cât adevărat ni se lămuresc mai mult tainele dezvoltării intelectuale și legătura strânsă, ce este între viața sufletească a omului și între viața sa fizică, cu atât mai mult ne convingem, că nimic nu este mai primejdios pentru întregitatea sufletească și trupească și chiar pentru dezvoltarea fizică a omului, decât gândirea necontrolată și needucată. Ocupațiunea nobilă a sufletului și gândirile frumoase dau o putere osebilită de tenziune și expansiune. Ele inviorează și cele mai întunecoase zile și deschid luminișuri nesperate chiar și între cele mai negre sbuciumări sufletești, arătând noi orizonturi și surprinzătoare perspective. Cine n'a dat curs liber în sufletul său gândirilor frumoase și cine nu și-a deschis inima simțirilor mari și nobile,

acela nu poate cunoaște nici măreția ființei sale proprii, nici plăcerile adevărate, de cari se poate împărtăși exclusiv numai omul, dăruit cu suflet.

Ce ar putea însă trezi mai mult îndemnul mari sufletești în individ și ce ar putea pune în mișcare mai conștiente nesfârșite valori ale cugetării omenesci, decât cercetarea adevărului etern, scrutarea cauzei, pentru care suntem și căutarea scopului, spre care mergem?

Acest folos individual, ce rezultă din lumea gândirilor abstracte este însă numai cel mai mic. Rezultatul mare, necuprins încă în întreaga lui însemnătate, este lumina ce o revarsă asupra drumului, pe care au să-l urmeze popoarele și națiunile — și în ultima consecință omenirea întreagă — dacă vreau să ajungă la înălțare și mărire.

Cunoscând adevărul, ni se va forma credința tare, fără de care nimic nu se poate ajunge; înțelegând cauza, ni se va desprinde esența lucrurilor și luminându-ni-se scopul, ni se vor vedea mijloacele, fără înțelegerea cărora nu se poate închipui o dezvoltare corespunzătoare.

E firesc însă, că geniul nimănui nu va fi în stare să deslușească dela sine și deodată toate adevărurile și esența tuturor lucrurilor, ci generațiile, ce se succed se vor ajuta împrumutat, eternizând și lăsând moștenire celor ce urmează rezultatele speculațiilor intelectuale și a muncii lor sufletești. Din aceasta moștenire se vor împărtăși toți aceia, cari se vor învrednici înșiși să cunoască ceva din adevărurile, cari formează comoara sufletească a evoluției omenesci. Din labirintul nesfârșit al acestor gândiri omenesci cu ajutorul cercetărilor abstracte ale genurilor mari se vor desluși adevărurile eterne, și pe încet razele binefăcătoare ale acestora vor străbate negura întunecoasă, care împedecă astăzi încă judecata dreaptă și orientarea limpede.

Unul dintre aceste adevăruri mari este și acela, că suprema lege în viața popoarelor ca și în aceea a indivizilor este ordinea morală, fără care nu este viață adevărată și nu poate exista o conviețuire potrivită scopului, pentru care suntem.

Lipsa simțului pentru ordinea morală se răsună la indivizi, dar mai grozav se răsună la popoare. Popoare puternice, cari domniau asupra unei lumi întregi au dispărut, unele fără a

lăsa urmă după sine, din cauza, că au nesocotit poruncile ordinii morale și consecințele logice ale acestora.

Concepțiunea despre ordinea morală a fost însă totdeauna și este și astăzi supusă, ca toate lucrurile omenești, unei transformări continue, schimbându-se așa precum s'au schimbat în societatea omenească din timp în timp și raporturile de forță.

În fața acestei continue schimbări a concepțiunii despre ordinea morală, singurul control, singura mântuire și unicul punct fix e conștiința omenească, acest glas tainic, dar etern și neamfuit al sufletului omenesc.

Conștiința, aceasta supremă energie de acțiune și de control a sufletului omenesc este chemată să nu lase ca individul să sucumbe împrejurărilor nefavorabile pentru o viață morală și să nu lase ca popoarele să devieze sau să se rețină dela calea indicată de considerațiunile ordinii morale, potrivite totdeauna unei concepțiuni mai avansate despre adevăr și despre dreptatea socială.

Cea dintâi datorie este deci a cultiva aceasta conștiință, a o face capabilă de neîncetată trezie, și a o întări cu o irezistibilă repulziune față de tot, ce nu este bun, frumos și adevăr. A o cultiva însă nu numai la indivizi, ci deopotrivă și la popoare, pentru că aceasta conștiință bine educată, disciplinată și totdeauna trează să nu lase nici când să cadă concepția ordinii morale din linia de dezvoltare ascendentă, ci să fie totdeauna în deplină consonanță cu normele adevărurilor veșnice.

Conștiința trează și voința firmă susțin indivizii și aceste vor mântui și mări neamurile. Nu robia, nu sclăvia și nu nedreptatea aplicată de alții, ci pierderea conștiinței proprii, și în urma acesteia slăbirea voinței și disconsiderarea ordinii morale au nimicit popoarele!

Poporul conștient, care cunoaște adevărurile veșnice va ști face din acelea deducțiile trebuitoare, pentru a hotări ordinea morală și dreptatea socială, cărora înainte de toate însuși va trebui să se supună; poporul, care cunoscând aceste adevăruri, se va ști revolta în sufletul său împotriva ori cărei călcări a ordinii morale și în contra ori cărei disconsiderări a dreptății sociale, și în urma conștiinței sale cultivate, va avea tăria voinței de a nu tolera nici chiar în favorul său vremelnice, cu atât mai puțin în detrimentul său aceasta disconsiderare: cu siguranță va ajunge în curând să-și croiască o soarte multămitoare și să-și facă cu puțință împlinirea misiunii sale pe acest pământ, ori cât de tristă ar fi soarta, în care se găsește de prezent.

Geniile sunt culmile, pe cari le atinge naționalitatea: ei sunt adevărații educatori ai popoarelor.

Căci orice culme ne spune: mai sus!

Dar pentru aceasta, se cere ceva: să cunoaștem culmile noastre.

Cunoașterea pe cât mai adâncă, dar și pe cât mai întinsă, așadar, răspândirea, popularizarea operelor de mare valoare, artistică, științifică, literară, e condiția de căpetenie a folosului lor educativ — și a existenței lor chiar: Ele există — dacă sunt înțelese.

Inchipuiți-vă numai ce poate să însemneze Madona Sixtină — la Negrii din Congo! Sau: Simfonia a noua — cântată unui trib de sălbateci!

Și dela aceștia, până la specialistul, pictor sau muzicant, european — câte deosebiri de pricepere: ce bogăție de simțiri la unii, ce sărăcie la alții, dela același izvor.

Orice operă e dar o taină, pe care trebuie să o deslegi: care nu are ființă decât în raport cu simțirea și cu priceperea ta.

Mai la urmă, să admitem: simte ori cine frumsețile unei creații artistice, cu adevărat geniale.

Simte, adeseori: ca orbul lumina.

În cele mai multe cazuri, îi substituie: înțelesului ei, înțelegerea sa.

Și aici intervine — cu însemnătatea ei covârșitoare, când își cunoaște menirea ea singură — critica.

Critica! Dar care îi este menirea?

Să „critice” — vezi: să rostească verdicte, să pronunțe sentințe, să arate că un lucru îi place, și cellalt, nu!

Desigur. E dreptul ei, mai la urmă. Dar oare: numai atât?

Poate și criticul, înzestrat — dacă este — cu o simțire, presupunem, mai fină, să comunice altora, să caute a le impune: impresia sa.

Ea are însă, totuși, o valoare pur subiectivă.

Și nu trebuie să uităm, că tocmai criticii sunt expuși să se înșele poate mai lesne decât ceilalți muritori, din cauză că instinctul lor e adeseori înădușit de prea multă învățătură: stăpâniți de concepțiile lor teoretice — și de tendințele timpului.

Pe când orice adevărată operă este eternă.

Fiecare „operă nouă”, reprezintă însă o altă formulă estetică, și e dar izvor de noi teorii.

Estetica, prin urmare — ori cât s'ar părea de paradoxal — o creează artiștii și poetii, nu criticii.

Aceștia? Gândiți-vă numai la criticii — câți au trebuit să mai fie — ai lui Omer, ai lui Shakespeare, ai lui Goethe, ai oricărui oameni creatori, geniali.

Unde mai sunt? Ce am învățat dela dânsii?

Au fost, au trecut, au răposat întru Domnul. Fie-le țărîna ușoară! Dar: Iliada trăiește, Hamlet e viu, Faust rămâne, nemuritor.

Nu dar pe sentințele ei subiective, fie chiar savante, după socotelile timpului, se razimă valoarea — din cauza aceasta — așa de contestată, a criticii: ci pe cercetările ei obiective.

Aici: știința, înlocuiește capriciul.

Sunt legi, cari stăpânesc întruparea simțirei artistice — căci zemișirea ei e în afară de dănsese — legi anevoioase, subtile. Pe acestea, criticul trebuie să le cunoască — sau să le fi meditat, mai bine zicând — și să le formuleze el însuși.

Sunt legături între operă și mediul, în care se naște. Pe acestea, criticul are datoria să le studieze, nu să și le potrivească, în mod arbitrar, pentru trebuințele tezei, pe care voeste să o susțină, denaturând înțelesul operei pe care o critică.

Sunt întâmplări personale, care însă nu au valoare decât numai în raport cu simțirea, cu genialitatea unor individualități, cu totul excepționale: pe care dar nu le putem măsura cu măsura comună. Pe acestea, criticul trebuie să le expună cum sunt — în legătura lor psihologică — căutând să precizeze valoarea lor relativă, și aici: nu din arbitrară aprecieri, ci din fapte.

E în sfârșit — mai ales — cultura artistului, determinată de geniul său, determinând manifestările lui. Pe aceasta, criticul e dator să și-o însușească: să se ridice la înălțimile ei.

Și vă dați seama ce însemnează.

Cultivării acestei conștiințe dătătoare de viață sunt dedicate paginile acestei scrieri. Nu sunt pagini ușoare și poate nici fără greș, dar între lectura mai ușoară, distractivă a intelectualilor români vor găsi loc și aceste pagini contemplative, menite a trezi, unde poate nu este încă și a întări acolo, unde se găsește deja dorul de a cultiva conștiința proprie, ca apoi să se cultive și să se întărească tot mai mult conștiința întregului nostru neam, spre mărirea lui.

Cultivarea și purificarea conștiinței, — poate întocmai ca și studiarea acestei lucrări — nu va fi ușoară, dar am credința, că ori cât de grea ar fi, se va remunera prin ea însași, tot așa, precum răsplătește culmea dealului osteneala celui ce l-a urcat, prin vederea splendidă, ce oferă.

Blaj, la 27 Mai 1914.

Cronică din Paris.

Revelațiunile senzaționale ale unui senator francez. — Cum stă armata Franței? — Președintele Poincaré în Rusia. — Ce va aduce viitorul?

Paris, 18 Iulie.

Conducătorii de oameni cari nu tin seama de fiorul interior care agită la un moment dat întreg sufletul popular, și care, născut din cauze știute sau neștiute, se întinde unanim prin mulțime pricinind entuziasm sau descurajare, bucurie sau jale — acei conducători de oameni nu vor desăvârși niciodată fapte mari sau utile. Adevăraților bărbați de stat, numai starea aceasta de spirit a masselor le servește drept busolă. Bismarck a numit-o „imponderabilul” și nu se aventura niciodată în vre-o întreprindere hotărâtoare fără a o fi consultat.

Sunt evenimente cari electrizează sufletul popular; sunt altele cari îl descurajează. Și în materie politică lucrul cel mai de căpetenie al șefilor este ținerea în seamă al acestei dispozițiuni sufletești. Mulțimea are întotdeauna intuiția justă a adevărului clipei; ea se avântă sau se retrage instinctiv după indiciile acestei divinațiuni care nu o înșală niciodată. Ea se propagă simultan și identic în zeci de mii de oameni, fără ca unul să se fi sfătuit cu celălalt. Sensibilitatea aceasta a masselor ar fi cel mai bun mijloc de orientare al conducătorilor. De utilizarea ei oportună depinde în cele mai dese cazuri popularitatea lor.

Dovada acestui fior infalibil am avut-o în

ăst an cu prilejul zilei de 14 Iulie, aniversarea luării Bastiliei și serbătoarea cea mai considerabilă a celor douăsprezece luni în Franța. Revista militară dela Longchamp, așa de strălucită și de vioaie în anii trecuți, a fost anul acesta searbădă și târăganată. Cu toții am văzut, am auzit, am simțit în poporul francez o posomorâtă preocupare. Ea a fost fără îndoială pricinuită de teribilele revelațiuni pe cari senatorul Charles Humbert le-a făcut de pe tribuna senatului în memorabila sesiune din 13 Iulie curent. Destăinuirile lui au fost senzaționale. El a denunțat situația îngrijitoare a armatei franceze din punct de vedere al materialului de război. Cu toate miliardele votate de parlament și plătite de contribuabili armata franceză nu e tocmai la înălțimea chemării ei. Armele perfecționate pe cari fabricile dela Creusot le livrează puterilor străine — lipsesc soldaților francezi. O neglijență condamnată domnește în sânul armatei. Și cum ar putea fi altfel când în cele treizeci de luni din urmă numai s'au schimbat, nu mai puțin de șapte miniștrii de război?...

Răul de care pătimește Franța este mai mare decât s'ar crede. Marelui națiuni occidentale îi lipsește înainte de orice o unitate de conducere. Imensul desavantaj al democrației este întâi de toate lipsa unei persoane care să ia asupra-i răspunderea directă a treburilor interne și externe. O putere militară mai cu seamă nu se poate menține la nivelul dorit fără o unitate permanentă de conducere. Miniștrii se schimbă prin ministere, parlamentul deliberează, certuri meschine și înguste de personalități stăsie politica țării, și în vremea aceasta interesele mari ale neamului tănesc, armata se neglijează, țaria morală scade. Revelațiunile dlui Charles Humbert aruncă o lumină teribilă asupra acestei stări de lucruri. Ele acuză în mod indirect întreaga politică franceză. Ele au insuflat mulțimei o îngrijorare legitimă.

Perturbarea produsă în Franța de destăinuirile patriotului senator va avea desigur un efect salutar. Destăinuirile lui au fost desigur exagerate, cum se întâmplă în asemenea cazuri. Oamenii de stat au făgăduit să ia măsuri urgente; ei vor fi supuși de acum încolo controlului națiunii alarmate. Ordinea nu va întârzia de a se restabili în armată.

Și în revelațiunile dlui Charles Humbert ar trebui să se mai vadă o notă favorabilă marelui

națiunii latine. Ea reese din vădirea unei opinii publice energice și conștientă. Sinceritatea debaterilor dela 13 Iulie ni-o dovedește precum și faptul denunțurilor senatorului francez. El ne învață că dacă Franța, ca oricare altă națiune este susceptibilă de a greși, ea nu perseverează în eroare, ci găsește întotdeauna pe cineva, care s'o reveleze în fața lumii. Cu totul altfel s'ar fi petrecut în Germania s'au aiurea unde greșelile se tănuiesc și nu răzbat niciodată în marele public. Franța, dimpotrivă, a numărat întotdeauna oameni pentru cari cultura adevărului le-a primat pe toate celelalte și cari au tăiat în carne vie fără menajări ocolitoare. Lucrul acesta a avut loc pe vremea afacerii Dreyfus; el are loc și acuma și va avea loc și mai târziu. O greșală mărturisită este pe jumătate ispășită.

Așa bunăoară, pășirea dlui Charles Humbert la tribuna senatului le-a mai descoperit Francezilor o primejdie pe care desigur că ei vor evita în viitor: acela a miniștrilor de finanțe cu orizonturi înguste și preocupați înainte de toate de amănunte politice meschine. D. Charles Humbert a dat la iveală că ori de câteori se stabilea bugetul global al Franței un oarecare ministru de finanțe (îmi pare că a fost d. Caillaux) cerea totdeauna colegului său dela război, o reducere a bugetului alocat acestui departament. Aceasta a fost una din primejdiile pentru cari armata a fost neglijată.

O a doua, și mai puțin importantă, eu o văd în setea de câștig care caracterizează epoca noastră. V'am spus mai sus că s'a dovedit cum că unele arme, ca tunuri, obuziere etc., livrate de fabricile franceze unor puteri străine sunt cu mult mai bune decât acelea cu cari aceleași fabrici au dotat armata franceză. Vedeți că de departe poate să meargă preocupările materiale ale unor anumiți mari industriași.

În vremea asta d. Poincaré a plecat în Rusia. Intrevederea sa cu țarul are o importanță deosebită. Cele două mari națiuni sunt din ce în ce mai strins legate prin interese comune. Asupra acestei vizite a președintelui republicii, ziarele au scris coloane întregi. Presa franceză și cea rusă afirmă unanim temeinic alianței franco-ruse; presa germană, dimpotrivă, se dedă la insulte și amenințări.

Să nu fim din cale afară de optimiști. O turburare penibilă se remarcă în momentele de față în politica europeană. Pretutindeni alian-

Iată dar cunoștințe pozitive — fără de care o înțelegere deplină a operei nu se poate concepe — indispensabile: pe care critica e chemată să și le agonisească, ea mai întâi, ca să le comunice marelui mulțimi.

Aceasta îi este menirea, și partea ei contributivă — la opera obșteștii culturii omenesti. A criticii: vastă, neasemănat de utilă, neperitoare — întru cât e legată de eternele creații ale geniilor, asupra cărora aruncă lumina — dar și de o anevoință extremă.

Și față de această lucrare, de știință, a criticii: ce-mi este impresia criticului, ce-mi sunt, mai cu deosebire, ideile lui?

Conceptiile tale, preferințele tale, tendințele tale — ei, da — „ideile” tale: ce-mi pasă de dănsule?

Dacă ai: creează și tu!

Dar nu te vâri în creația altuia, falsificându-i cuprinsul, făcându-i să servească interesele tale, ori care ar fi: parazit!

Aceea ce mă interesează pe mine, este opera artistului, în ea însași — cu toate legăturile ei — ca să o pot înțelege.

A stabili aceste legături — cu precizia cercetărilor exacte a unui fenomen natural — iată

misiunea importantă, superior de folositoare, a criticii pozitive.

Și față de dânsa — cu impresiile, cu pornirile, cu scopurile ei subiective — stă critica parazită.

Căci și ea — ca oricare parazit — caută să trăiască în paguba altora: a producărilor geniale aici.

Impotriva acesteia, critica pozitivă are dar o înaltă chemare. Căci fără contribuțiile ei obiective, operele cele mai însemnate, ar rămânea, rămân neștiute: taine închise cu șapte peceti.

Din aceste considerații — de popularizare, așadar, și de înțelegere — a izvorât și lucrarea prezentă.

Intenția noastră a fost să punem la îndemâna Românilor de pretutindeni, în interesul culturii naționale, o ediție, cuprinzând într'un singur volum, cu preț efitin, toate scrierile — firește, cele mai însemnate, în toate direcțiile, dacă nu chiar toate în înțelesul absolut al cuvântului — comorile simțirii și gândului său, ale genialului nostru, nu numai poet, ci și cugețator, în atâtea domenii: Mihail Eminescu.

E cea dintâi întreprindere, credem, de felul acesta la noi, și pentru care editorii dnii I. V. Ionescu și N. Georgescu, și-au impus însemnate sacrificii.

Ediția de față e dar, mai întâi, aceea care voește să fie: o ediție populară.

Dar ea încearcă a fi și: o ediție critică.

Ca să răspundă acestei cerințe, era nevoie să fie însoțită de un studiu introductiv, căutându-se a contribui cu ceva la înțelegerea lui Eminescu.

Imprejurări, independente de noi, ne-au împiedecat să terminăm această parte integrantă a ediției noastre, la timp: atunci, când nerăbdarea, legitimă, a abonaților nu mai îngăduia să-i amânăm apariția.

Rămâne dar — și cerem scuze cetitorilor noștri — ca studiul introductiv, să apară ceva mai târziu: pe cât mai curând.

Iași, în ziua Înălțării Domnului, 1914.

te existente se întăresc, altele noi se pregătesc. Așa, nu mai este pentru nimeni o taină că România e hotărâtă acum de partea triplei înțelegeri (? N. Red.) și că Bulgaria i-a luat locul în tripla alianță. Lucrul acesta presa franceză și cea rusă îl afirmă sus și tare. O tendință de a-și limpezi situația internațională, se observă la toate neamurile Europei.

Faptul acesta își are repercusiunea și asupra maselor. Cu toți simțim că ceva formidabil se pregătește. O febră lentă și închisă ne vestește evenimente apropiate.

Fi-vor ele sângeroase? Nimeni nu o poate ști....
C. R. B.

Societatea ortodoxă pentru noi.

De câțiva vreme adie un vânt bun la noi în țară, care pune în legătură mai strânsă și mai frățească sufletele Românilor de aici, cu cei de peste Carpați și care redesteaptă în noi visuri și aspirațiuni străbune, cari ne-au fost lăsate drept solie dela înaintașii noștri.

Fără îndoială, că comunitatea de idei, schimbul sentimentelor și dragostea frățească, ce trebuie să ne lege pe toți laolaltă, toate acestea formează chezașia, care ne poate îndruma pe culmea frumoasă și înfloritoare ce o dorim cu toții de atâta amar de vreme.

Ar trebui deci, ca manifestațiuni ca cele ce au avut loc cu prilejul congreselor dela Iași și Sibiu, să fie cât mai dese, căci numai astfel ne vom apropia sufletele, cimentând legăturile noastre, pentruca uniți în cuget și simțiri, să înlăturăm zăgăzurile, cari stăvilesc sentimentele noastre comune, pentru propășirea neamului românesc.

Se știe că Societatea ortodoxă națională a femeilor mâne din București, pe lângă alte multe scopuri, ce a înființat și înființarea unui institut, în care fetele țării să fie crescute în suflarea datorilor sfinte către noi și limbă.

Am însă dorința Societății este de a strânge cât mai mult îndurările celor ce țințesc spre un același ideal și sunt pătrunși de aceleași simțăminte, comitetul Societății, în urma organizației făcute de inimoasa dnă Alexandrina G. Cantacuzino, una din cele mai active membre a comitetului central, a hotărât să creeze trei burse, una pentru Ardeal, una pentru Bucovina și una pentru Basarabia, cari vor ocupa de trei fetițe de clasa II-a și a III-a primară, în cele mai sărace, ai căror părinți, fruntași români, s'au lipsiți de mijloace.

Nu e nevoie cred, a mai aduce cuvinte de laudă, fapta generoasă și patriotică a dnei Cantacuzino vorbește singură, căci Dumnezeu a voit ca însușirile superioare, patriotismul înalt, generozitatea netărmurită, dragostea de-a face bin inteligența sclipitoare și energia neasămuită să fie truate în această vrednică Româncă, care în ori ce ocazie jertfește totul pentru izbândirea ideilor mărețe și luate ce o călăuzesc.

Dee Dzeu, această frumoasă faptă s'o răsplătească El, iar cei ce se bucura de dărnicia inimii sale nobile să-și ridice glasul către cel atotputernic, pentru ca să hărăzească cu tot ce va fi mai bun pe generoasa și dăoasa lor protectoare și pe toți ai săi.

Pericit va fi momentul când cele trei mlădițe răslățite de mama noastră tuturora vor întinde mâna celor din regat, cari vor stăa îmbrățișeze cu toată dragostea pe surorile lor de peste Carpați, căci toți avem aceleași aspirațiuni, având obășia neamului, de aceeaș tulpină, cu singura deosebire, că în negura vremurilor, soarta ne-a fost vitregă și ne-desbinat.

Frații noștri pot fi siguri că copilele lor vor fi ale noastre și că dragostea prindească ce arătam elevelor din institut, o vom împărți cu dragă inimă cu ele, căci întocmai cum mama își ține strâns pruncul, pentru a-l feri, așa vom ocroti noi pe mlădițele de peste Carpați, cari vor pune temelie aprinderii, către care tindem cu toții.

Am scris aceste modeste cuvinte din îndemnul inimii mele pornit din admirațiunea ce am pentru doamna Cantacuzino, a cărei multiple fapte de bine și patriotice, pot

servi drept pildă și altor inimi, cari să lucreze cu acelaș devotament și dragoste pentru înflorirea țării și neamului românesc.

Natalia G. Pruncu.

Dinasticismul maghiar.

Pângărirea memoriei defunctului moștenitor de tron.

Arad, 22 Iulie.

Dupăce compatrioții noștri și-au mai sbicit lacrimile de crocodil, cari le-au vărsat cu fățarnicie, de dragul convențiunilor sociale, pe urma moștenitorului de tron — astăzi încep să-și revină la matca antidinasticismului, nelipsit nici pentru un moment din sufletul lor turanic.

Om cu scaun la cap însă nu mai era în stare să creadă că dâșii, dupăce s'au vâlcărit o vreme, vor reveni pângărind memoria acelula, pe care l-au glorificat pe timpul doliului oficial.

Revista „Uj Nemzedék” cea cu „ideile noi” și tendințe separatiste, publică în numărul recent amănunte din viața moștenitorului de tron, din prezilele catastrofei — cu vădita reacredință de a arăta că clironomul și-a căutat singur moartea.

Traducem numai aceste trei:

† Moștenitorul de tron bănuia, mai bine zis știa ce-l așteaptă în Bosnia. A fost pregătit că nu se va mai întoarce viu din Serajevo. Așa a plecat la drum, ca și când s'ar duce la locul de pierzare. Înainte de plecare zece zile de-arândul, în toată seara la 9 ore se aduna familia întreagă în salonul castelului dela Conopischt, unde roștiau următoarea rugăciune:

— Mein lieber Gott! Aus Liebe an Dir, be-reu ich von Herzen alle Sünden, die ich je begangen habe.

Aus Liebe an Dir verzeiche ich von Herzen allen, die mich jehoch beleidigt haben.

Ich nehme aus deinen Händen den Tod an wie Du willst, wo Du willst, wann Du willst!

† Cu câteva zile înainte de plecarea în Bosnia perechea moștenitoare se ducea cu trenul la Chlumetz. Abia a lăsat trenul gara, când vagoanele au luat foc, care numai cu greu a putut fi stâns.

— Acum s'au aprins numai celelalte vagoane — a observat clironomul melancolic — dacă acestea sunt presemne, atunci în Bosnia se va întâmpla ceva și cu ale noastre...

† Când a plecat din Belvedere la gară perechea moștenitoare, pe Ring caili s'au speriat și calea s'a oprit. Lacheul de geaba încerca să-l pornească, nu i-a putut urni o vreme din loc. Clironomul s'a ridicat agitat și a întrebat ce se petrece?

— Alteță — i-a răspuns lacheul — nu știu ce au caili, abia i-am putut inhăma de acasă.

— Asta-i frumos — a observat nervos arhiducele — să știi că o să întârziem. Acolo Jos pot să ne aștepte!

Dar nu au întârziat! Și acolo jos de fapt îi aștepta Cabrinovici cu bomba și Princip cu revolverul....

Acestea toate au putut vedea lumina tiparului maghiar, au fost reproduse maliție ascunsă de presa din opoziție și arătate ca o învinuire a moștenitorului de tron, că și-a căutat singur moartea.

Căci Maghiarilor nimeni nu le-ar trage la îndoială loialitatea, nimeni nu i-ar pedepsi pentru antidinasticism, nimeni nu i-ar trage la răspundere pentru pângărirea memoriei unui mare mort, aparținător familiei domnitoare.

Noi, veșnic noi suntem condamnați să purtăm pedeapsa păcatelor lor...

Calomnii.

București, 6/19 Iulie.

Chiar la timp apare rezultatul anchetei făcute de „Dotățiunea Carnegie” în Balcani după încheierea păcii dela București, între 20 August și 28 Septembrie 1913, pentru a stabili adevărul despre faimoasele atrocități din luptele balcanice în 1912/13. Este un raport mare și grav, de 262 pagini cu 185 anexes, dar care — cum just remarcă un ziar francez — „nu va adaoga nimic la gloria Dotățiunei Carnegie”.

Intr'adevăr, în loc de a constata, din punctul de vedere superior al culturai și cu scop de a îndrepta, nedreptățile ce s'au comis, tradărilor reciproce, jafurile sălbatece și măcelurile bestiale, raportul sporește și el din partea sa nedreptățile și dă prilej la noi nemulțumiri.

Nu suntem în măsura de a ști care este adevărul în cece se afirmă despre Greci, despre Sârbi, despre Bulgari. Dar cunoaștem de aproape atitudinea mai mult decât ireproșabilă a diplomației române în tot timpul lungilor negocieri, dela începutul războiului aliaților contra Turciei până la ultimatul adresat de România Bulgariei, și aceiaș atitudine mai mult decât ireproșabilă a armatei române ce operă în Bulgaria.

Totuş, iată ce constată ilustrul raport:

„Viața indivizilor a fost foarte ieftină în acest timp de război, proprietatea privată n'a avut nici un preț. Jaful a devenit atât de comun, ca violul, și armata română — viză „de ocupație pacinică” —, armata română le-a practicat amândouă, — jaf și viol — în cea mai largă măsură.”

Nici o probă, nici o dovadă, nici un lucru nu se aduce întru sprijinirea acestor calomnii de viol și de jaf ce se aruncă unei armate, unei națiuni, constată cu înțelepciune d. N. Xenopol, fost ministru, în articol remarcabil, și din care cităm urmatoarele:

„Comisia de anchetă din Dotățiunea Carnegie îndrăznește să afirme, la alt loc, că alimentele au fost răpitate de armata noastră fără parale, deși se știe de toată lumea că am plătit cu bani gata tot ce am cumpărat în Bulgaria fără târguială, deși Bulgarii cereau prețuri exorbitante.*)

„Această atitudine răuvoitoare față de România se observă de câte ori e vorba de țara noastră în acest raport, cu toate că, evident, fără intervenția României, războiul, cu tot cortegiul său de masacrări, ar fi continuat înainte, săptămâni, poate luni de-a rândul și se putea isca conflagrațiuni redutabile. Comisia, în loc de a recunoaște rolul umanitar

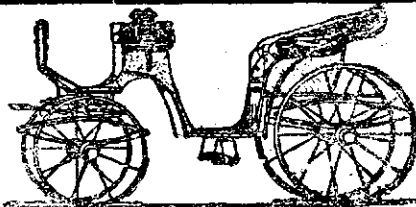
*) Intr'adevăr, am avut și personal ocaziunea de a mă convinge, în cartierul general dela Dobrici, cum prețul ovășului se ridicase în curs de o săptămână de patru ori peste cel obișnuit acolo, astfel că d. general Culcer, pentru a pune capăt exploatării și a fi drept, a stabilit ca normă prețul de bursă din portul Constanța, încă de 3 ori mai mare decât cel plătit în Bulgaria înainte de întărirea armatei române. — C. Nedelcu.

Ka 12.

Telefon Nr. 467.

Kardos Gyula,

cea mai mare fabrică de trăsuri sudungară cu putere electrică TEMESVÁR-GYÁRVÁROS, Héromkirály-ut 14. sz. (Casa proprie).

Mare magazin de trăsuri noi și folosite.

Pregătesc lucruri de fierar, rotar, șelar, de instruit și orice reparări de bransa aceasta, cu prețurile cele mai moderate — Prețurent gratis și franco. — Cară funebre, felurite căruțe >landaner< cu prețuri moderate

al acțiunii României, desaproabă această intervenție: s'ar putea crede că în loc de amestecul pacific al României, comisia ar fi preferat o nouă serie de măceluri, ceace ar fi permis a face raportul mai lung cu câteva capitole...”

Nu mai puțin hotărât desminte aceste afirmări omul de perfectă lealitate Al. Ciurcu într'un articol publicat, pe altă temă, în „Adevărul”:

„Astă vară, pe când soldatul român îndura pe teritoriul bulgar cele mai mari osteneți și ducea cele mai mari lipsuri, el nu pregeta a-și trage bucătura dela gură și a o împărți cu populațiile flămânde cari priveau la el jinduind, și chiar cu prizonierii bulgari, ai căror frați trăgeau cu pușca din tufisuri și alte ascunzători în contra Românului nebănuitor.

Românii au intrat în Bulgaria cu mânuși și au eșit cu pungile goale.

În învălmășeala din Peninsula Balcanică, armatele celorlalte națiuni s'au distins prin cruzime, prin mutilarea răniților, prin măcelărirea populațiilor necombatante, prin violuri, prin jafuri, prin incendiarea satelor.¹⁾ Comandanții trupelor noastre discutau cu primarul din Plevna și din celelalte localități, tariful tuturor obiectelor necesare armatei noastre și acceptau ca ele să fie plătite cu prețuri cu cari niciodată nu se vânduseră în Bulgaria. Iar când un soldat român se făcea vinovat în mod excepțional de cea mai mică indelicatță, era pedepsit de superiorii săi în chipul cel mai aspru.

Brigada generalului Bogdan capturase o halie a statului bulgar și se pregătea s'o ducă în țară. Guvernul nostru a restituit statului bulgar acele animale de reproducție, deși puteau fi considerate ca pradă de război. În schimb autoritățile bulgare pură mâna pe trenul regal român, lăsat la Plevna, după plecarea trupelor noastre.

Așa că, pe când noi tratam pe Bulgari în mânuși, ei ne tratau cu obielele în mâni. Iar acum ei asasinează în mod mișelesc pe grănicerii noștri dela granița dobrogeană”...

Ei îi asasinează, banditește, iar ilustra comisie Carnegie ne aruncă nouă în ochi hâdoase calomnii de jaf și de viol.

Frumoasă operă de civilizație.

Marele ziar parizian „Journal des Débates” ia atitudine hotărâte contra raportului comisiei și reduce rostul anchetei la ade-vărata valoare, scriind:

„Cea mai mare parte a persoanelor cari au cetit raportul comisiei Carnegie au avut impresia că sub vâlul unei documentări de aparență imparțială, anchetătorii au reprodus cu o favoare particulară mărturiile bulgare. Dealtcum se constată că ei ignorau limba acelor țări, și că între ei era și d. Milinkof, șeful partidului bulgarofil din Rusia.

De altă parte aprecierile politice, — cari,

¹⁾ Din contră, medicii armatei române adunau bolnavii din satele bulgărești, îi luau sub tratament la ambulanță și îi trimiteau sănătoși la vetrele lor. Insumi am văzut o asemenea ambulanță la Turtucaia, alta la Siliștra și în bivacuul de vânători de lângă Opancea. — C. Nedelcu.

oricum n'au nici un loc în cadrul acesei anchete — sunt de o parțialitate evidentă.

Acest raport nu va adaogi nimic la gloria Dotațiunii Carnegie care, instituită pentru a favoriza pacea, găsește scuze pentru inițiativele de război ale Bulgariei și blamează intervenția României, fără care ororile războiului ar fi urmat încă mult înainte.”

De altcum înșiși Bulgarii dau de minciună afirmările raportului, prin sălbătăciile la cari s'au dedat de un timp pe frontiera din Cadrilater. Grănicerii români le-au răspuns cu demnitatea și cu bravura strămoșească.

Prof. C. Nedelcu.

O frumoasă mișcare în sânul Slovacilor.

Spre groaza cea mai mare a șovinismului maghiar, în poporul slovacesc, pe care guvernele maghiare desființându-i toate instituțiile culturale a încercat a-l nimici ca naționalitate prin incultură și a-l asimila cu ajutorul sistemului de maghiarizare — aplicat de altcum pentru toate popoarele nemaghiare — în așa-numita „națiune”, s'a pornit o mișcare pentru asigurarea legală a cultivării limbei lui în institutele de învățământ din ținuturile locuite de el.

În legătură cu farsa așa numită „acțiune de multumire” a popoarelor nemaghiare în cadrele unității statului ungar, cu care contele Tisza a încercat deoparte a ademini cu promisiuni — fără succes însă — aceste popoare, iar de altă parte să se arate în fața Vienei că doare consolidarea stărilor interne al monarhiei, ministrul de instrucție Jankovich într'o vorbire ținută în cameră a pus în vedere nemaghiarilor, că le va da posibilitatea să-și cultive limba în instituțiile de învățământ din ținuturile locuite de ei. Slovacii conform acestor promisiuni au pornit o acțiune ca aceste să fie traduse și în faptă.

În acest scop Slovacii din comitatele Lipto și Nograd, cărora, de sigur le vor urma și Slovacii din celelalte comitate ale Ungariei vor trimite adresele dela vale guvernului și camerei magiare.

Adresa comitatului Nograd e de următorul conținut: Noi subscrișii locuitorii ai comunei încorporate la comitatul Nograd ne adresăm on. camere ungare și guvernului țării cu rugarea, ca în baza principiului libertății de învățământ să câștige validitatea dreptului legal al poporului slovac, să i se dea tinerimei sale pe toate treptele învățământului, instrucție în limba sa până la treapta academică atât în școlile de stat cât și în cele comunale și confesionale.

În consecință ne rugăm să se ordoneze, ca limba slovacă să fie introdusă în școlile civile și primare din toate comunele locuite de slovaci.

Totodată ne rugăm ca și până când se va pune în practică dispozițiile paragrafului 17 al articolului de lege 44 din 1868, limba și istoria literaturii noastre naționale să se propună ca studiu obligator”.

Iar adresa Slovacilor din comitatul Lipto are următorul text:

Onorată cameră! Cu provocare la vorbirile rostite mai recent în cameră de către dnii prim-ministru și ministrul de culte și instrucție, precum și la ordinațiunea respective înaintăm următoarea rugare:

Să se recunoască, în baza principiului libertății de învățământ, dreptul poporului slovac de a se putea cultiva atât în școlile de stat cât și cele comunale și confesionale în limba sa și de a-și putea înființa școli comunale și confesionale cu limba de instrucție slovacă. În consecință ne rugăm ca ministerul de culte să fie îndrumat ca să înființeze în cea mai scurtă vreme în cheltuiala statului școli industriale și economice cu limba de instrucție slovacă și în aceste școli precum și în cele cari există sau se vor înființa să stabilizească limba de propunere cea slovacă”.

Ambele adrese vorbesc de sine.

INFORMAȚIUNI.

Cronică mondenă.

— Prolog. —

(În care autorul se prezintă, expunându-și programul onor. P. T. public).

Salut boieri din „român tülke”!
Venii și eu să dau pe gâlcă —
De o să faceți cinste: bine,
De nu: îl joc pe flecine,
Căci eu numai perdat comand;
Dar stați — întâi mă recomand:

...Eu, prea-modestul subsemnatul,
De șase luni îmi duc vâleatul
Ca gazetar cu leața mică
(Mă duse naiba 'n politică!)
Am răntunat cu spada 'n lume,
Dar nu putui să-mi fac renume....

De-acum mi-am pus un gând funebru:
M'am hotărît s'ajung celebru
Și 'n locul prozei necăutate
Voi scrie Cronică rimate
Cu tot mai multă îndrăzneală,
Cum duhul o să dea năvală.

Voi scrie versuri magistrale
Ori versuri de mahalale,
Cu impecabilă cadență
Ori magnifică decadentă,
Cum glasul vremii se rostește
Ori glasul gurii biruește.

Și mulți ceice se tem de hulă
Vor fi cu musca pe căciulă,
Căci șirele-s inofensive
Celor ce n'au alternative;
În mare parte-or fi pro domo
Iar câte-odată: ecce homo!

Altcum cunosc-mi bine postul
Și n'o să-mi pun în criză rostul,
Deși cu zilele de vară
Nu-i rău să stai și pe afară,
Dar pierdere-aș din aspirații
(Vezi bine, nu din inspirații).

Deci mai vârtos voi face gură
Când vorba-i de literatură,
Că 'n circumstanțele de față
Prea multă mără-i pe piață;
Mai trebuie spălat țiganu —
Vocabular consult: Săineanu.

Apoi cu stabele-mi mijloace
Voi înșira la dobitoace
Bipede și încornurate,
Le clasific după dreptate;
Să nu mă 'njure vr'un amic
Când o să-i spu pe sleau: tlic.

Așa o tragi-comedie
Inaugurez (ca să se știe!),
Iar printre șire amuzante
Voi trece aventuri galan',
Punându-vă, deci, în curm
Cu ce s'aud pe continen

Și când voi isprăvi cutrustul
De sentimente — 'mi iceți bustul
În grădiniță la „Romnul”
(Rotonda unde creșt tânul),
Pe soclu scriși cu șve late:
Un pehlivan și jumătate...

Dar chelner! — țizetni: o bere.
Și domniș mei,

la revedere!

Cercetaș.

INȘTIINȚARE.

Hi 1879

Aduc la cunoștința on. public, că mi-am amplificat atelierul de croitorie cu un magazin de haine gata pentru băieți și copii cu mantale de tranzițiune și mantale de gumă. — Prețuri fixe convenabile. — Serviciu prompt. — La dorință în provincie trimet mustre.

Roagă binevoitorul sprijin:

HIRSCH ANTAL,

croitor
domnesc

ARAD, Andrassy-tér nr. 22.

Arad, 21 Iulie 1914.

Mersul vremii. Institutul meteorologic anunță: *călduri, în unele locuri ploi cu furtuni.*

Prognostic telegrafic: *călduri, în unele locuri ploi, furtuni.*

Temperatura la amiazi a fost: 27 C.

PENTRU FRĂȚII EXPATRIAȚI, despre ale căror suferințe fără seamăn ne-a trimis veste colaboratorul nostru din Albania, azi dimineață, îndată după ce s'a distribuit numărul de ziar, cu vestea dureroasă am primit dela doamna Sofia Ittu suma de 50 cor. Chităm, cu oarecare duioșie, acest nobil dar.

Pentru fondul ziaristilor părintele Eugeniu Munteanu, preot în Toracul-mic, a dăruit 5 cor., din prilejul botezului fiului său Mircea Dragoș Tiberiu.

Prigonirea tricolorului. Din Biserica-albă ne scrie un țaran: Duminecă în 6/19 Iulie era un Român care purta la piept mândrul nostru tricolor, un calfă de bărbier, Nicolae Păunescu și fiindcă la bioscop erau mulți Șvabi și Unguri, aceștia au făcut arătare la poliție care l-a silit să-l ia jos. Vezi că străinilor nu le-a părut bine când au văzut pe acel țune român purtând tricolorul nostru dar va veni vremea de o vom purta cum am vrea și când om vrea mândrul nostru tricolor.

Procesul dnei Caillaux. După cum am anunțat în numărul nostru de ieri s'a început în fața curții cu jurați din Paris procesul intentat dnei Caillaux, care după cum se știe îl împușcase pe Calmette, redactorul ziarului „Figaro”. După cetirea actului de acuză acuzata a spus următoarele despre drama ce s'a petrecut în redacția ziarului Figaro în 16 Martie: În etate de 19 ani s'a căsătorit cu Leo Claretie, de care a divorțat apoi și s'a căsătorit cu Caillaux. În aceasta căsătorie și-a găsit toată fericirea, care i-a fost curând învențită de campania de calomnie pornită împotriva bărbatului ei. Acuzata făcând nici un cuvânt de căință a vorbit amănunțit despre motivele amărăciunii și desperării sale. Ajungând soțul ei ministru de finanțe, Figaro a început campania împotriva lui și acuzata avea cea mai mare teamă, că i se vor da în publicitate cele mai intime scrisori. A cetit toate articolele lui Calmette în număr de 138, cari toate erau calomnii la adresa soțului ei. Acuzata citează pasagii din articolele lui Calmette și apoi spune că prima soție a bărbatului a furat scrisorile cari i le adresase Caillaux și pe cari i le-a retrimis. Una dintre aceste scrisori cu subscrierea „Io” a fost cu prilejul procesului de divorț în posesiunea primei soții a lui Caillaux.

Cerându-i președintele lămuriri privitor la cele două scrisori ce le-a primit în 9 Septembrie, acuzata spune următoarele:

eram la mare când am primit aceste scrisori, pe cari după câteva zile Caillaux m'a rugat să i le retrimis. El le-a închis în sertar său. În ziua următoare a aflat apoi că soția lui (adecă prima) i le-a găsit și le-a luat la sine, voind să întrebuinteze împotriva lui, să-l facă om de nimică în fața lumii și totodată arătându-le tatălui ca acesta să mă desmoștenească, și apoi soțului meu (prim) și fetiței mele de 15 ani. Lui Caillaux îi era teamă de viața mea și m-a constrâns să călătoresc în secret. Am plecat la Firenze, unde am primit telegrama dela Caillaux, că nu mai am de ce mă teme: scrisorile au fost arse. S'a împăcat cu soția sa și că pleacă cu ea într'o călătorie prin Egipt. M-am reîntors la Paris, unde am aflat că scrisorile au fost arse în prezența unui prieten al nostru, iar prima soție a lui Caillaux declarase pe cuvânt de onoare că nici nu a luat copie de pe ele și nici nu le-a fotografiat. Am rupt legăturile cu Caillaux. A venit apoi divorțul lui Caillaux de prima lui soție. Aceasta arătase cu prilejul acestui proces o scrisoare a lui Caillaux, adresată mie cu 10 ani în urmă. Aceasta scrisoare avea iscălitura „Io” și a fost publicată mai târziu în „Figaro”. Se stabilise că toate scrisorile să fie arse și prima soție să nu păstreze nici o copie de pe ele.

Acuzata recunoaște că scrisorile au fost scrise într'un ton foarte gingaș. Caillaux își exprimase în aceste scrisori speranța, că totuși se vor mai întâlni, când vor fi iarăș liberi. Tonul scrisorilor, cari cuprindeau și lucruri politice a

fost foarte cinstit. Nu mult după căsătorie cu Caillaux a aflat că scrisorile au fost fotografiate și fotografiile aceste au fost imbiate spre vânzare mai multor ziariști. Acuzata a știut că Calmette se străduia să câștige fotografiile și de aceea s'a temut mult împreună cu soțul ei. Publicând Figaro în numărul din 13 Martie fotografia scrisorii cu „Io”, și aducându-i-se la cunoștință că se vor publica și celelalte scrisori, acuzata se convinsese că Calmette intenționează să dea în publicitate viața particulară a soțului ei și nu mai trăgea la îndoială că o va ofensa și pe ea, ca soția lui Caillaux.

După o pauză de o jumătate de oră au fost ascultați martorii.

Primul martor, președintele de tribunal, a cărui depuneri provoacă o scenă agitată, negând că ar fi sfătuit-o pe dna Caillaux să nu pășească pe cale legală împotriva lui Calmette. Acuzata i-a strigat agitată că da i-a dat acest sfat. Ieri au mai fost ascultați 2 polițiști.

Azi a fost ascultat între alții Lazarus, redactorul ziarului „Figaro”, care a declarat că dna Caillaux a împușcat îndată ce a intrat în biroul redacției. El a mai declarat că Calmette a fost în posesiunea unor importante acte diplomatice, compromițătoare pentru Caillaux.

După amiazi a fost ascultat Caillaux, care a vorbit despre campania pornită împotriva lui.

Românii și Sașii. Ni se scrie: Deși Românii din Bistrița sunt în majoritate și întrec cu numărul pe Sași și pe Unguri, iar cu ocaziunea examenelor pentru câștigarea dreptului de alegător au făcut examene peste 200 Români, totuși cu durere trebuie să spunem că noi Românii cu greu putem ajunge în listele de alegători. Puțini și cu greu, pentru că până când compatrioții noștri Sași au trimis oameni de-ai lor, din casă în casă și i-au înscris în liste pe fiecare cârpați sas, pe noi, pe Români, sub fel de fel de pretexte ne resping, aproape pe toți. Văzând noi, că suntem respinși cu droaia, la 18 Iulie ne-am luat un avocat, care în mână cu legea a protestat contra uneltirilor săsești.

Cu toate protestările domnului avocat și ale noastre, au fost respinși Nicolae Urs, Urs, Pavel Urs și Ioan Bilegan foști subofițeri sub pretext, că n'au slujit și pe premie. Adecă li s'a spus: „Nur länger Dienerde werden auf genommen”. (Să facă recurs. N. Red.) Ioan Murășan, meseriaș și sergent în rezervă, a fost respins pentru că e cu darea în restanță. (Să facă recurs. N. R.) Vasile Bucur a fost respins pentru că e scutită casa de dare pe 10 ani. (Să facă recurs. N. R.) Pavel Urs, meseriaș n'a fost luat în listă pentru că arhitectul, la care a lucrat ca zidar de 5 ani, în anul acesta a întrerupt lucrul pe o lună, neavând întreprindere. (Să facă recurs. N. R.) Toate acestea urmează de acolo, că noi ne interesăm foarte puțin de soarta noastră și ne căciulim până la umilire în fața Sașilor. Prin urmare, Sașii ne țin și astăzi ca înainte de aceasta cu 100 de ani, când au dispus de averea și de viața noastră după plac”. — *Correspondent.*

† **Demetriu Teaha,** paroh gr.-cat. în pensiune a decedat în 18 l. c. în etate de 84 ani, și în al 55-lea an al preoției. Inmormântarea s'a făcut în 20 c. în cimiterul din Hatyas. Odihnească în pace.

Dezertori români în Oradea-mare. Ziarele maghiare din Oradea aduc știrea că acolo au sosit aduși cu șupa zece dezertori români, elemente eliminate ale armatei române, oameni mici de suflet, cari au fugit din campania de anul trecut. De atunci au pribegit ca vai de ei pe lângă Brașov, fără rost și adăpost. Acum administrația maghiară patriotică s'a îndurat prea grațios să-i trimită cu șupa în miezul maghiarimei, ca să facă din ei cetățeni noi și valoroși. Printre dezertori e și un jidan, Mozes Rubin, și aceasta explică totul.

Ziarele maghiare mai adaogă că oamenii fug de mizerie din România, uitând în același timp că Săcuii lor imbuibați de bine acasă, emigrează în călduri în țară, probabil ca să sufere acolo foame și mizerie, cu cari ei nu sunt învățați!...

Arma infanteriei. E interesant a se ști diferitele sisteme de puști cu repetiție cu cari de prezent sunt înarmate trupele de infanterie ale

armatelor statelor europene. *Austro-Ungaria* are pușca sistem *Manlicher* model 1895 calibrul 8 mm. *Germania* sistemul *Mausser* model 1898 calibrul 7.9 mm. *Italia* sistem *Manlicher-Carcano* model 1891 cal. 6.5 mm. *Franța* sistem *Lebel* model 1886 și 1893 calibrul 8 mm. *Rusia* sistem *Nagant-Mossin* model 1891 calibrul 7.62 mm. *Anglia* sistem *Lee Enfield* model 1895 calibrul 7.7. *România:* *Manlicher perfecționat* model 1893 calibrul 6.5 mm. *Bulgaria:* *Manlicher* model 1895 calibrul 8 mm. *Sârbia:* *Mausser*, model 1899 calibrul 7.1 mm. *Grecia:* sistem vechiu francez *gros* model 1874 calibrul 11 mm. *Turcia:* *Mausser* model 1890 calibrul 7.65 și 9.5 mm.

x **Haltenberg Béla, Kassa,** fond. în 1810. Cea mai veche vopsitorie, curățitorie chimică și spălătorie cu aburi în Ungaria. Lucrează frumos, curat și elegant. În cazuri de doliu vopsește haine imediat. Zilnic spală și curățește câte 24 mii de gulere pentru provincie.

Comandele din provincie să se adreseze direct la firma: *Haltenberg Béla*, prăvălie principală, *Kassa* (Căsovia). (Ha 1622)

x **In atențiunea bolnavilor!** Balsamul *Mittelman* pentru stomac încetează în scurtă vreme lipsa de apetit, incuierea scaunului, durerile de cap, cărceii de stomac, arderea de stomac, apoi tot felul de boale de intestine, luând de 3 ori pe zi, înainte de mâncare, câte o lingură cafea. **Prețul 2 coroane.** Pregătește și expediază: *Eugen Mittelman, farmacie la „Leul de aur” în Ungvár, str. Nagyhid-u.* (Mi 1621)

In internatul școlilor românești din Brașov se primesc elevi înscriși în clasele gimnaziale, reale și comerciale. Taxa anuală e 700 cor. Prospect și informațiuni se pot cere dela direcțiunea internatului (Brașov, strada Prundului 39), Porond utca. (I. 2251—9)

CEL MAI BUN LOC DE RECREARE ÎN ARAD sunt scâlziile dela *Murăș „Neptun”*.

Buffet. — Scâlzi calde de aer și soare. (Ne 2255.)

Cronica socială.

Adunarea cercuală ordinară a despărământului VI. (Sebeș) al „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român.”

„Asociațiunii”. Totodată au rugat să circuleze o listă între membri și alți binevoitori ai Asociațiunii pentru solvirea taxelor de membri sau ofertelor. Taxele și ofertele încasate, binevoii apoi a le trimite subsemnatului director. Sebeș. Comitetul despărământului VI. S. Medean director. Dr. Sebastian Stanca secretar.

* **Inteligința (?) română din Murășludoș și jur,** aranjează o petrecere de vară, în 9 August n. c. cu ocaziunea adunării generale a despărământului XXV (Ludoș) Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român. Venitul curat e destinat școlii gr. cat. din localitate.

* **Tinerimea română academică din Lăpușul-unguresc și jur** aranjează o petrecere de vară în 2 August n. c. Venitul curat e destinat bisericii greco-catolice române din localitate.

Ultima oră.

SEDINTA CAMERII.

Incepând cu ziua de azi camera ungară ține ședințe de 10 ore. În ședința de azi au fost dezbătute și votate pe rând paragrafele 15—28 ale proiectului despre competențele justițiare. La orele de seara amânându-se continuarea dezbaterii pe ședința de mâine s'a cedit cartea de interpelețiuni. A semnat interpelelații Mezössy Béla în chestia situației din Albania, contele Andrásy în chestia situației externe, contele Eszterházy în chestia gărzii parlamentare și Sággy Gyula în chestia depozitului de arme dela Predeal, cu care alarmase lumea în zilele trecute o fițiucă din Brașov.

Președintele a propus ca să se treacă la interpelelații la ora 7 seara. Sággy a făcut propunere pentru ora 6. După o discuție sgomotoasă camera primind propunerea președintelui, ședința termină la orele 8 și un sfert.

În ședința de azi ministrul de justiție a depus pe biroul camerei proiectul despre reabilitare, adică despre sistarea consecințelor de drept nefavorabile pentru cei cari au împlinit vre-o pedeapsă în baza unei sentințe judecătorești.

BULGARIA CONCENTREAZĂ TRUPE LA GRANITA ROMÂNIEI.

Incidentele sângeroase dela granița româno-bulgară au intrat — după știrile ce sosesc din București — într'o fază foarte îngrijitoare. Mai multe ziare din București bănuiesc monarhia austro-ungară că ar instiga pe Bulgari împotriva României. După unele știri la ordinul ministrului de război din Sofia la granița României au fost concentrate trupe bulgare. Din Șumla și Rakgrad a plecat azi noapte artileria bulgară spre granița României. La Rahovo Bulgarii au îndreptat un tun spre România. Schimbul de foc între grănițerii români și bulgari continuă neîntrerupt. În București stăpânește mare agitație.

Guvernul bulgar, afirmativ a propus României delegarea unei comisii internaționale pentru anchetarea incidentelor.

DEMERSUL MONARHIEI.

ECONOMIE.

Bursa de cereale din Budapesta. (După 50 kgr.)

	— 21 Iulie.
Grâu pe Octomvrie	13.30
Grâu pe Aprilie 1915	13.42
Secară pe Octomvrie	9.61
Ovăs pe Octomvrie	7.87
Porumb pe August	7.23
Porumb pe Maiu 1915	7.09

POȘTA ADMINISTRATIEI.

Vasile Popoviciu, Șiria. Am primit 7 cor. pe Quart III a. c.

R. R. Stoica, Visag. Am primit 7 cor. pe Quart III 1914.

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

„Crișana”

Institut de credit și de economii, societate pe acții în Brad (com. Hunedoarei).

CONCURS.

Direcțiunea subsemnată publică prin aceasta concurs pentru ocuparea postului de practicant devenit vacant la filiala institutului din Gurahonț (Honotó, com. Aradului) cu termenul până la 10 August nou 1914. Postul este a se ocupa la 1 Septembrie n. 1914.

Dela recurenți se recere, ca să fie absolvat o școală superioară de comerț cu examen de maturitate, să cunoască, în afară de limba română, limba maghiară, eventual și cea germană. Cei cu serviciul militar împlinit și cu praxă de bancă pot fi preferați.

Emolumentele sunt: salar lunar 80.— cor. 15% după salar ca adaus de scumpete și tantiemă statutară.

Cererile însoțite de atestate în original sau copie legalizată sunt a se înainta pe adresa direcțiunii institutului din Brad.

Brad, 16 Iulie n. 1914.

Direcțiunea institutului de credit și economii „Crișana”,
soc. pe acții.

(Ci 2263)

„Vatra”

Institut de credit și economii Cluj (Kolozsvár).

Pentru ocuparea postului de contabil la filiala institutului nostru din Mociu (Mócs) comitatul Cojocna publicăm concurs.

Petenții să dovedească că au absolvat vre-o școală comercială; că posedă afară de limba maternă și limba maghiară și că au praxă recentă ca să poată purta independent contabilitatea filialei.

Emolumentele împreună cu acest post sunt cor. 1600.— salar și cor. 400.— bani de cuartir anual. Cel ales va avea să servească 6 luni de probă, când va putea fi denumit definitiv.

Cererile cu documentele necesare să se trimită la adresa direcțiunii institutului până în 1 August st. n. 1914, iară postul este de ocupat în 15 August a. e.

DIRECȚIUNEA.

(Va 2265)

ANUNȚ.

Intr'o cancelarie advocațională din Arad cu începere din 1 Septembrie află aplicare

un candidat de avocat

cu practică completă.

Adresa la administrație. (I. 2262—5)

LIBRĂRIA ȘI TIPOGRAFIA „ȘCOALA ROMÂNĂ” DIN SUCEAVA

caută un

funcționar comercial

serios, capabil și cu însușiri recomandabile în etate de 23—24 ani. Salar lunar între 120—150 cor. Timpul intrării în serviciu 1—15 August. Respectivul are posibilitatea să avanseze și la postul de conducător al acestui institut. — Ofertele însoțite de atestate coplate, de certificatul de naștere și de fotografie, să se adreseze librăriei

„Școala română” Suceava (Bucovina).

(So. 2254)

In cancelaria advocațională a subscrisului află momentan aplicare
un candidat de avocat
cu practică sau începător.

Dr. Nicolae Boeriu
advocat

Șercaia (Sárkány Fogarăș-m).

(Bo 2267)

Alte K. K. Feldapotheke

WIEN, I. Stefansplatz 8.

Depozit de totfelul de preparate farmacologice și cosmetice din țară și străinătate.

CREMĂ HAZELINE. Cel mai probat cosmetic pentru peles
crispată aspră și pentru inflamațiuni de pe de orice natură. — Tubul costă . . . cor. 2-10 și 1-20

POMADĂ ORIENTALĂ împotriva petelor și pisturelor de pe față . . . cor. 1-60
La aceasta săpun . . . —70 III.

PETROSOL fluid împotriva asudării picioarelor
efect sigur, prețul . cor. 1-20
(E 1950)

Ceasornice,
Bijuterii,
Gramofoane, Plăci.

Chiar și pentru
plătiri în rate.

Ceasornice „Strava”, dela 5 cor. în sus, *însoțite de* 80
fileri. Lunar nou recepții de plăci. Mare magazin de
articlii pentru sport și lampe electrice pentru buzunar!
Pentru ceasornicele și gramofoanele noi se dă garanție
de 10 ani, iar pentru reparație o garanție de 5 ani.
Atelier de reparare pentru ceasornice, bijuterii, gramofone.
Schimb de aur și argint zdrobit. Tóth
József, Cronometru și orologier artistic, Székely
(Szeged) Dugonics-tér Nr. 11. *Numerose scrisori de*
recunoștință. Prețuri ilustrat gratis. Permanent nou-
tăți de plăci românești.

Prețuri
ieftine!

(Ba 2207)

Garanță
pe 10 ani

Mașină familiară de cusut Cor. 75
Mașină de cusut cu luntre
rotundă . . . Cor. 130
Mașină bobbin central. . Cor. 140

Pentru plătiri în rate
cu 12% mai scump.

Biciclete, gramofoane, părți
separate la acestea. — Pețuri
de fabrică, cu garanță. — Nu-
mai articlii de primul rang.

BAUMGARTEN GÉZA, Marosvásárhely.

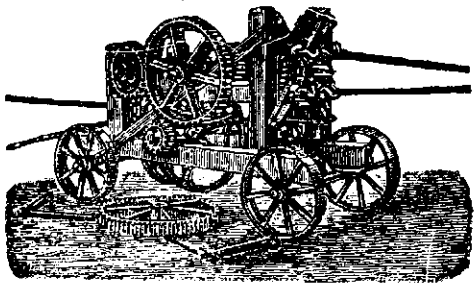
ANUNȚURI

SE PRIMESC CU PREȚURI
MODERATE LA ADMINISTRA-
— — ȚIA ACESTUI ZIAR. — —

TELEFON: 750.

Ha 1877

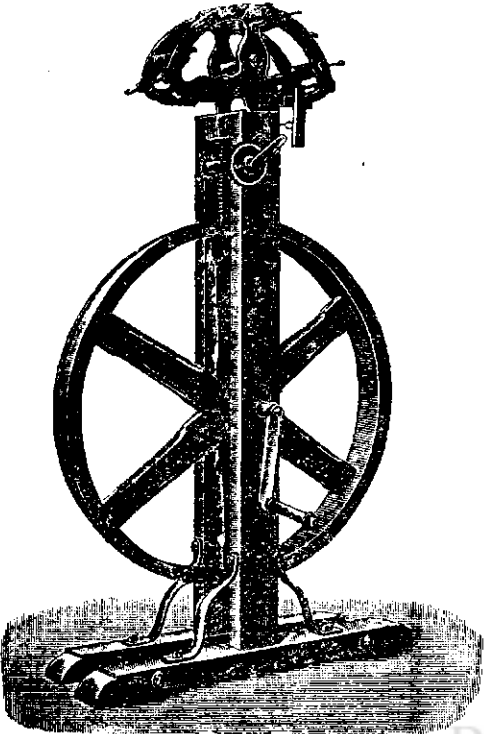

Mașini **funării** și unelte ca specialitate de pentru **funării** ani îndelungași se execută solid în fabrica de mașini

ADAM HAUK

APATIN. UNGARIA.

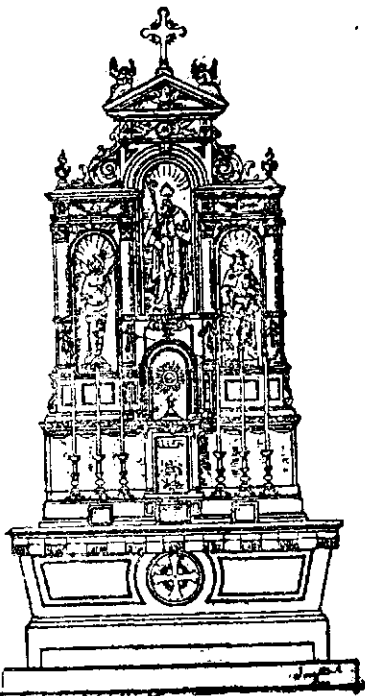
Cu modele stau cu plăcere la dispoziție.

Su 1920

Szubotha István

atelier de construcție de altare și de aurire artistică
Budapest, VIII., Hunyadi-u. 26 sz.

Oferă on. preoțimii gr. ort. și gr. cat. lucrări de sculptură, iconostase, altare, amvoane, făclii pentru botez, cociugul Domnului, statue, icoane, scaune duhovnicești. Lucrări de aurire și pictură executată artistic dela cele mai simple până la cele mai decorate. Primește spre renovare și pictare iconostase și altare vechi. — Prețurent nu am dar cu proiecte artistice și prospecte convenabile servesc gratis. — Pentru primirea lucrărilor merg la fața locului pe cheltuiala proprie.

Délczeg Pál

PIETRAR

BISTRIȚA, (vis-à-vis) de cimitirul evanghelic.

Atrage atențiunea on. public din loc și provincă asupra magazinului de **PIETRE MORMĂNTALE** și atelierului de pietrărie. — Bogat asortiment de monumente mormântale de *marmoră de Carrara, granit, sienit, porfir, labrador* etc. Execută totfelul de lucrări de *pietrărie și sculptură în piatră*, după orice desen, precum în *monumente mormântale, s. Treime, cruci pe lângă drum și lucrări de piatră pentru clădiri în stilul cel mai frumos și modern. Renovarea și aurirea monumentelor vechi mormântale se execută prompt și ieftin — Prospecte și deseneuri la dorință trimet gratis și franco. — Renumita mea firmă să nu o confundați cu alte firme similare* (Na 1347)

INGINER

CAROL GRAEFF

birou tehnic și întreprindere de instalațiuni
Bistrița (Besztercze) str. Ungur nr. 25.

Execută lucrări pentru luminatul central cu electricitate, baterii de electricitate, curent slab, apaducte și canalizare, în orice mărime și execuțiune. Liferează motoare, mașini industriale, transmisiuni, aparate medicale și pentru semnale, fiere de călcat cu electricitate, aparate pentru încălzit și fert. Execută schițe, proiecte, prospecte și socoteli de rentabilitate :-: gratis fără obligamente. :-: (Ga 1349)

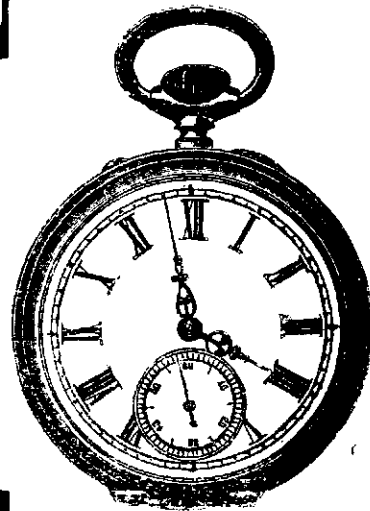
Magazin permanent de totfelul de **lampe electrice și material de instalațiuni.**

Plătiri în rate!

Condițiuni favorabile de plătire!

Plătiri în rate!

Pentru lucrările executate garanție pe mulți ani. Întreprinderea aceasta nu e provizorie.

(Ba 1465)

Cele mai bune oroloage, cele mai solide și cele mai moderne juvaericeale atât pe bani gata, cât și în rate pe lângă chezașie de 10 ani cu prețuri ieftine. Liferează cea mai bună prăvălie în întreaga Ungaria

Notez, că numai aceia vor primi catalogul gratuit, cari îl cer cu provocare la ziarul „Românul”, (adecă seriu că a cetit anunțul în „Românul”).

Correspondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

Brauswetter János

orologier în SEGHEĐIN (SZEGED).

Catalog cu 2000 chipuri se trimite gratuit.

HOTEL „BOULEVARD”

SIBIU.
NAGYSZEBEN.

Zidit din nou s'a deschis în 1 Mai 1914. Este situat în cel mai cercetat și mai frumos loc în oraș. Priveliște admirabilă. 60 camere elegante moderne. Incălzire centrală, electricitate, apă caldă și rece, lift, garaj p. automobile, automobil la fiecare tren. **Restaurant propriu excelent.**

Camere dela 3 cor. în sus.

Ha 2187

Roagă binevoitor sprijin arendatorii:

HAYDEKER și KASPER.

CEL MAI MODERN INSTITUT
TIPOGRAFIC ROMÂNESC DIN
UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

CONCORDIA

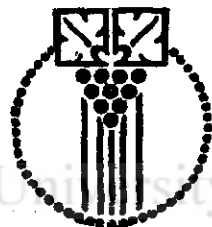
TELEFON
NR. 750.

SOCIETATE PE ACȚIUNI.

TELEFON
NR. 750.

ARAD

STRADA ZRINYI, NUMĂRUL 1/a.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Executare
promptă.

Fiind aprovizionat cu cele mai moderne mașini din străinătate și patrie ca: mașini de cules, mașini de tipar, mașini de tăiat și mașini de vărsat clișeie, precum și cu cele mai moderne litere, primește spre executare tot felul de opuri, reviste, foi, placate, registre, tipăriți pentru bănci și societăți, precum și tipăriți advocaționale, invitații de logodnă, cununie și pentru petreceri. Anunțuri funebre se execută cu cea mai mare urgență. Se execută tot felul de lucrări de aceasta branșă dela cele mai simple până la cele mai fine.

Prețuri
moderate.

CEL MAI MARE MAGAZIN DE BLĂNĂRIE

Dudás Sándor Kolozsvár. Unio-utca 8.

Îmi recomandă în atenția on. public din localitate și provincie bogatul său asortiment de blănării cu prețurile cele mai convenabile. Articole de fabricație proprie; mantale de blană, blane de călătorie, manșoane, boare, căciuli pentru domni și doamne, ultima modă și lucrări cu gust. Prețuri ieftine. Primește orice lucrări de blănării pentru prefacere, căptușire, căptușirea și collarea mantalelor. Serviciu prompt și conștiințios. Numai marfă bună și execuție de I-ul rang. (Du 1275—)

CELE MAI EXCELENTE

CEASURI DE TURN

(Pa 2103)

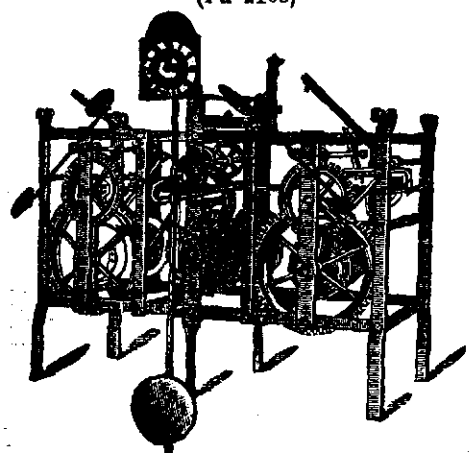
execută din oțel, fier și aramă precum și repararea precisă a acestora pe lângă garanția.

Papp Kálmán

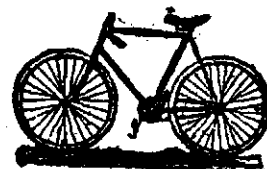
fabricant de ceasuri pentru turn
Temesvár-Gyárváros, Fő-u. 34.

— Prospecte gratis. —

La dorință merg pe cheltuiala mea la fața locului.

Ha 2186

F. HACK

mecanic

Sibiu-Nagyszeben, Dragoner-wache nr. 2.
lângă WILHELM ANDREE.

Execută totfelul de lucrări în bransa aceasta și anume: mașini de cusut, biciclete, gramofone, aparate cinematografice, aparate fotografice, instrumente speciale și brevetate, precum și introducerea curentului electric și rețea telefonică. Serviciu prompt și conștiințios. :: :: :: Prețuri ieftine.

Premiat Expoziția internaț. de modă, Paris 1911: Grand Prix și med. de aur
Expoziția univ. din Roma 1911: Grand premiu și medalia de aur

La

„Croitoria universală”
I. PETRAȘCU

SIBIU, Str. Cisnădiei 30
Telefon nr. 172.

: Croitorie civilă și militară :

Mare depozit de stofe engleze și indigene, precum și totfelul de articole militare. (1845—30).

Prima specialistă vieneză de corsete

JOSEFINA BINDER

LUGOJ, strada Bonnaz numărul 13.

(Bi 2197)

Imi iau voia a atrage luarea aminte a onor. dame din Lugoj și împrejurime asupra corsetelor mele fără balene, cari formează o talie frumoasă, fără de a strânge sau apăsa.

Ajunge o singură încercare pentru a se convinge despre bunătatea acestora. Prețul e foarte convenabil, cel mai ieftin de la 8 coroane.

Recomandându-mă deosebitului sprijin, semnez cu distincție stimă și considerație, gata de a servi on. public.

Fiecare corset este produsul meu propriu și nu marfă de fabrică. Se efectuează corsete și corsage după măsură.

Corsete pentru ținută dreaptă, bandage de dame pentru anumite stări, pentru vătămătură și altele se găsesc aici în mare asortiment

Se primesc reparații și se efectuează — ieftin.

JOSEFINA BINDER.

Léber Gyula

prima fabrică ardeleană de matrațe, de sârmă, de stofă, de sârmă pentru garduri și matrațe cu coardă.

Cluj (Kolozsvár)

Egyetem-utca 7 și Petőfi-utca nr. 13.

(Le 1788)

Oferă țesături de sârmă, garduri și porți de gală pentru grădini, păduri, vii, morminte etc., sârmă pentru garduri la curtea de galițe, matrațe de sârmă cu prețuri convenabile, deja dela 30 fil. în sus. Prețurent ilustrat cu provocare la ziarul acesta se trimite gratis și franco.

SZLANNÁR ÉS RÓTH

întreprindere de pictură de sticlă, altare, biserici și sticlărie decorativă

Oradea-mare (Nagyvárad), Arany-János-u. 14.

(Sa 2166)

Execută foarte frumos pictarea de sticlă, biserici, altare, icoane și fresco, totfelul de lucrări de marmoră. Execută decorațiuni de sticlă, lucrări de mozaic italiene și americane. Aurituri și pictarea tablourilor staționare.

„AGRICOLA”

societate economică pe acții în Hunedoara—Vajdahunyad

BILANȚ GENERAL

ACTIVA pe anul de gestiune al V-lea, pe timpul dela 1 Iulie 1913 — 30 Iunie 1914. PASIV

110	Casa în număr	K 30'894'74		86	Capital societar	100000
115	Casa de păstrare postală	„ 2.776'77		134	Fond de rezervă	K 30.606'70
127	Giro-Conto la Banca Austro-Ungară	„ 989'48	34660'99	147	Fond de penziune	K 22.787'60
14	Efecte		33432	112	Depuneri spre fructificare	614719
133	Efectele fondului de penziune		18000	109	Reescont	155866
144, 130	Escont		578091	124	Lombard	5000
143	Salda-Conti și conturi curente țărănești		114249'43	114	Dividendă neridicată	1057
95, 122	Afaceri de bucate și mori:			56	Conturi creditoare	14941
128, 129	a) Bucate în magazine: cucuruz, grâu, ovăs, orz, făină, etc., conform inventarelor		52180'92	38	Interese transitoare anticipate	485
132, 146	b) magazinele filiale și schlussuri				Profit curat	20056
148	c) edificiul și inventarul morii artificiale		68710			
9	Realități: casa și magazinele		62000			
10	Mobilier		4000			
140	Bănci		2534'93			
125, 141	Debitori		2031'07			
			969890'34			969890'34

BCU Cluj Contul Profit și Perdere Cluj

DEBIT pe timpul dela 1 Iulie 1913 — 30 Iunie 1914. CREDIT

102	Interese după depuneri	K 33.593'49		145	Interese și provizii de escont	K 62.743'88
121, 131	Interese de reescont și lombard	K 18.783'06	52376'55	68, 136	Interese de cont curent și Salda-Conti	K 8.326'27
120, 45	Salare și bani de cvartir		13333'41	41	Interese de efecte	K 1.720'—
137	Spese de birou și administrație		5541'75	8	Câștig la bucate și la mori	72790
27	Contribuție: directă și comunală	K 7.500'—		103, 118, 189	Provizii, mijlociri etc.	243733
29	Contribuție: dare după depuneri	K 3.359'35	10859'35			63870
150	Amortizări		1382'88			
38	Profit curat		20056'60			
			103550'54			103550'54

HUNEDOARA, la 30 Iunie 1914.

Vasile C. Osvadă m. p.
director executiv.

Virgil Comșa m. p.
șef-contabil

Direcțiunea:

Dr. George Dublesiu m. p.
prezident.

Dr. Vlad m. p.

Dr. Dragits m. p.

George Rein m. p.

George Henția m. p.

Ioan Dima m. p.

Nicolae Macrea m. p.

Conturile prezente le-am revidat și le-am aflat în deplină ordine.

Comitetul de supraveghiere:

Ioan I. Lăpedatu m. p.
prezident.

George Pop m. p.

Romul Albu m. p.

Ioan Pecurariu m. p.

Constantin Dăncilă m. p.

Eremie Muntean m. p.

Dr. Victor Bontescu m. p.

HUNEDOARA, la 10 și 11 Iulie 1914.

Revidat și aflat în ordine:

Ioan Moldovan m. p.
revizor expert al „Solidarit.”